

## Telkkä ja akateeminen vapaus

■ Olo on kuin telkällä, joka kottaraispesään pyrkii, kuvaili Origo taannoin lomaltapaluutunnelmiaan. Telkän tuntoja on näinä aikoina epäilemättä useammilla — saamme tietää, kuka pilasi kesänsä aiheesta, kuka aiheetta, kun ratkaisu graduate school -anomuksista tulee. Suomeen istutetaan kahdesta päästä amerikkalaista opiskelun mallia: tuli B.A.-taso ja ainakin muutamiin yhteiskuntatieteisiin tekee tuloaan tiukasti aikaraamittu ja palkkatyönä tehtävä tohtoritutkinto.

Ja ohjusaikaa tarvitaan tohtorintelmäksille kosolti lisää. Kun virkarakenteet ovat joko jäissä tai juustohöylän alla, ei tarvita kovinkaan paljon näkijän lahjoja lopputuloksen hahmottamiseen. Kun opetusta on pakko satsata yläpäähän, kandidaattitutkinnosta saattaa hyvinkin tulla amerikkalaisen mallin mukaan massaopetuksen varaan rakennettu karjaportti, jonka tarkoituksena korkeakoulun kannalta on perimmältään yksinkertaisesti tuoda korkeampiin opinnäytteisiin kelpolliset laatuksilöt näkösalille ja kerätä samalla mahdollisimman vähällä vaivalla suorituspisteitä, jotta saataisiin lisäresursseja korkeampiin opintoihin. Graduate school on se taso, jolla laitoksen maine tehdään tai menetetään, ja kandidaattiopetuksella on sen kanssa yhtä vähän tekemistä kuin perheautolla ja samanmerkkisellä ralliraudalla.

Täysin riippumatta siitä, ketä tieteen onnenpyörä suosii ja ketä ei, hellekesän sydämeen osunut anomusralli synnyttäneen jälkipuheita. Aiheesta. Toivon mukaan edes tässä vaiheessa ruvetaan keskustelemaan asian periaatteellisestakin puolesta. Alkukesällä tehtiin toinenkin korkeakoulujen rahoitusta koskeva ehdotus, jonka mukaan — hieman kärjistettynä — eri oppiaineet altistettaisiin suoraan markkinavoimille; soveltamisvaihtoehtoja oli useampia, mutta kaikki rakentuivat periaatteessa kysynnän ja tarjonnan kohtaamiselle. Koulutusseteleitä eli rahaa ja resursseja annettaisiin enemmän niille laitoksille, joiden tarjonta menee hyvin kaupaksi opiskelijoiden parissa, työllisyystilanteesta piittaamatta.

Koulutusseteliehdotuksia on kauhisteltu epävirallisesti pitkin kesää, ja virallinen lausuntokierros on parhaillaan meneillään. Ihan näin suoraviivaisesti Suomen korkeakoulu maailma tuskin toimii vastaisuudessa, vaikka tulosvastuullisuuteen mennäänkin niin että roikuu. Malli tuntuu hieman liian tuikealta, mutta se saattaa poikia vaisumpia versioita myöhemmin lisää. Koepalloilla on taipumus muuttua bumerangeiksi.

Viestintäalan aineilla tuskin olisi koulutusvouchersuunnitelmassa pahasti pelkäämistä, sillä ala on muodikas, suorastaan huikeassa suosiossa kuten kevään pyrkijäluvut osoittavat. Toisin kuin edellinen pitkäaikainen muotiaine sosiologia viestintäala ei ole pystynyt muuntamaan yleisösuosiotaan akateemiseksi viroiksi ja varoiksi. Pikemminkin on monesti tuntunut kuin viestintää tai tiedotusoppia pidettäisiin tieteellisenä käenpoikana; yleisön suosio pitää meidät toki hengissä, mutta resurssien lavenemisesta ei ole tietoa. Ehkäpä koulutussetelijärjestelmä voisi vihdoinkin tarjota hyvityksen? Koulutus- ja työmarkkinapolitiisesta moraalista viis, eivät siitä muutaakaan nykyään piittaa...

Ja onko graduate school-järjestelmä paljon koulutusseteliä moraalisempi, lopulta-kaan? Harva on ehtinyt asiaa miettiä, kun on täytyneet pusata anomuksia ja suunnitelmia himuisella kiireellä — laitokset ovat pakkoraossa: voi olla että mitään ei tule vaikka yrittää, mutta ainakaan mitään ei tule, ellei yritä. Tiukassa paikassa ryhdytään jopa yhteistyöhön tai ainakin profiilien eriyttämiseen alan muiden laitosten kanssa. Nämä pakkoavoliitot ovat kiistatta graduate school-hankkeen etu, vaikka laitosten kaukopuhelulaskut olivat varmaan heinäkuussa melkoiset ja moni puhelu soitettiin hampaita kiristellen.

Perimmältäänhän graduate school-järjestelmä tarkoittaa koulutusvoucherin vastakohtaa. Siinä missä koulutussetelin voi tulkita kaiken ohjauksen kieltämiseksi ja jonkinmoiseksi antautumiseksi markkinavoimille, graduate school tähtää tieteen sääntelyyn, voimavarojen suuntaamiseen niille aloille, jotka Suomen Akatemia suuressa viisauudessaan kuumii tukemisen arvoisiksi. Epäilemättä ne onnelliset laitokset, joita graduate school-mittelössä onnistuu rupeavat hissukseen reivaamaan myös kandidaatti- ja maisteritason opintosuunnitelmiaan siten, että rajalliset resurssit saadaan tehokkaaseen ja 'laillistettuun' käyttöön. Suomessahan julkinen hyväksyntä on tapana ottaa sillä tavoin vakavasti, että tämän hyväksynnän myötä kaikki muut vaihtoehdot ikäänkuin putoavat puolilaittomiksi.

Juuri tästä syystä tilanne pikkuisen puistattaa. Graduate school-suunnitelmia tutkaileva korkea raati on eittämättä ammattitaitoinen, tuskin vainoharhainen tai tahallisen ilkeä. Mutta tässä tasavallassa on tapana pelata varman päälle, astua jo kerran tallattuja polkuja. Ja resurssit ovat rajalliset, valintoihin ajaututaan puolihuolimatta, mutta juuri siksi ne usein tehdään turhankin ehdottomiksi. Miten silloin käy tutkimuksen avantgarden, toiseuden, uhman? Miten oman tien kulkijat selviävät hengissä ja saavat edes minimimäärän sitä tukea ja ymmärtämystä, jota päämäärätietoisinkin jossakin opintojensa vaiheessa kaipaa?

Kiukkuinen lukija saattaa heittää vastakysymyksiä: Onko nykyinen vailla raameja, rakenteita ja ennen kaikkea vailla ohjausta ajelehtiva lisensiaatti- ja tohtoriopintojen hyhmä muka hyvä ratkaisu? Ei taatusti, mutta nyt etsitäänkin parannusta. Eikö muka tämän jälkeinkin voi jos niin haluaa tehdä lisurin tai väitöskirjan ihan mistä aihepiiristä haluaa? Varmaan voi ja varmaan muutama tekeekin, mutta kahteen kerrokseen väkeä tässä lajitellaan, ja silloin hentoisimmat tuppavat jäämään jalkoihin.

Kyllä akateeminen vapaus — tai illuusio siitä — edes yhden keskustelun arvoinen on.



Lomien ja akateeminen turismin kausi on ohi, kaamos on käsillä. Näinä ankeina aikoina tuntuu lohduttavalta, että edes Comserve ja IAMCRNET muistavat aamuisin, kun työpäikälle ehtii. Kesällä oli toisin: ihan ahdisti, kun lomalta tultua avasi Internet-yhteyden ja havaitsi, että lokerossa oli 268 lukematonta viestiä. Sen verran vanhanaikainen olen, että tuntui tuskaisalta painaa Del-näppäintä ilman että edes tarkisti, kuka viesti ja mitä. Tuntui samalta kuin olisi heittänyt roskikseen avaamattoman kirjeen.

Uusi teknologia on synnyttänyt tieteellisiä addikteja, jotka eivät tunne olevansa ajan tasalla ilman päivittäistä verkkokierrostaan — ja toisen ääri laidan, joka pitää koko hommaa kvasiläheisyytenä, eskapismina ja ajanvietteenä. Aikaa uutteraan sähköpostin kanssa asioimiseen saakin kiistatta kulumaan, mutta toki se on taiten käytettynä sekä kätevä että maailmaa avartava, kohtuuhintaan. Kirjastojen kaiveleminen sähköisesti käy kyllä näinä aikoina itsensä hämäämisestä: miten paljon relevanttia aineistoa olisiakaan saatavilla, mutta matkojen takana, ilman pienintäkään mahdollisuutta päästä siihen käsiksi! En ole ilmisel-

västi oppinut suhteuttamaan uuden teknologian mahdollisuuksia ja omia odotusrakenteita-  
ni kirjallisuuden hankinnan reaaliin resursseihin. Helkan selailusta tulee helposti uusin  
muoto arkipäivän masokismia...

Tämänkertainen Tiedotustutkimus ei tarjoa lehdenkattavaa teemaa, vaan sen jutut  
pyrkivät keskustelemaan useista eri langanpäistä. Yksi tällainen on 'arjentalainen' uusia  
teknologia, johon itse kukin joutuu työssään tutustumaan. Maailma verkottuu, olemmeko  
valmiita? Synnyttävätkö verkot uuden kansalaisyhteiskunnan areenan? Useampikin alan  
tutkija on heittänyt ilmaan huikkeen ajatuksen siitä, että jokaiseen verkkoon on uitettu sisään  
myös sen tuhoutumisen siemen, siis ikäänkuin ikuisen muutoksen vaatimus.

Viestintäalalla tällainen kuulostaa kumoukselliselta. Perinteisestihän yhtä lailla  
joukkoviestintäinstituutiot kuin alan tutkimus- ja koulutuslaitokset ovat kovin kömpelösti  
siirtyneet uusiin käytäntöihin; brittitutkijat ovatkin ihmetelleet sitä, miten vaikeaa joukko-  
viestintäinstituutioille on harjoittaa tuotekehittelyä, joka useimmilla muilla aloilla on osa  
normaalia tuotantotoimintaa. Moni joukkoviestintälaitos uudistuu vain siten, että jättää  
tuotekehittelyn alan reppufirman tehtäväksi ja kun tällainen sitten saa syntymään toimi-  
van uustuotteen, se ostetaan tuomaan uutta verta vanhaan instituutioon. Näin on ollut  
jo pitkään musiikki tuotannon puolella, viime vuosikymmeninä myös aikakauslehtialalla.

Uusiutumisen karioista kertoo osaltaan Tiedotustutkimuksen juttu Yleisradion ja  
MTV:n mutkikkaasta päätöksenteköstä — onko todellakin niin, että julkisella palvelulla ei  
ole muuta mahdollisuutta kuin käsittää katsojaprosentit ainoiksi menestyksen mittareiksi?  
Voi olla, että muuta tietä ei ole. Joka tapauksessa tämän jutun 'läpi' tarkasteltuna tuntuu hui-  
mapaiselta, että joku tässä tasavallassa tohtii yhä unelmoita niinkin ylimittaisesta toi-  
seudesta kuin television kulttuurikanavasta tai naisuutisista...

Tutkimus ei ole uusiutumismallitiedossa tippaakaan joustavampi kuin joukkoviestintäin-  
stituutiot. Yksi osoitus tästä on se, että vaikka tiedotusvälineet tulvehtivat kuvia ja arkikieles-  
sä puhutaan maailmamme visualisoitumisesta, journalistisen kuvan tutkimus on ollut erit-  
tään niukkaa, vaikka jo Gaye Tuchman kirjaklassikossaan "Making News" tarjoihi kutkuttavia  
langanpäitä uutiskuvista todellisuuden konstruoinnin ja objektiivisuusrituaalien osasina.  
Kuva on ollut kaikkialla läsnä ja silti näkymätön. Viime vuosina kiinnostus kuvaan on toki ol-  
lut selvästi vireämässä, ja tässä lehdessä nyt julkaistava artikkeli todistaa samaa. Juttu sijoit-  
telee lehtikuvaa genrejärjestelmän osaksi ja ennakoii osaltaan uuden arvostuksen alkua  
journalistiselle kuvalle myös tutkimuskohteena. Paljon ei ole ennen tutkittu pilapiirroksia-  
kaan, ei edes kansallista yhteisomaisuuttamme Karia.



Tiedotustutkimuksen seuraava numero keskittyy journalismiin ehkä säänneltyimpään  
osaan, uutiseen, sen historiaan ja muutoksiin. Juttuja on jo koossa, mutta mukaan mahtuu  
lisää. Ensi vuoden puolella aiomme käydä käsiksi toiseuteen — sukupuolien, ikäpolvien,  
rotujen, vähemmistöjen ja enemmistöjen representaatioon — yhden teemanumeron ver-  
ran.

Eli kuten Kotiliedessä muinoin niin nasevasti sanottiin: Nyt on aika  
— ryhtyä jutuntekoon.  
— saada hyvä mieli.

**Ullamaija Kivikuru**